

„und er wird deshalb allein nicht eingengt, weil dieser „Preis fällt. Wie der Preis der spezifischen Produktiv- „mittel mit dem Betriebsumfang nichts zu tun hat, so geht „er auch nicht in die Selbstkostenrechnung des Betriebes „ein, er ist umgekehrt ein Ergebnis der Selbstkosten- „rechnung, indem man den Ueberschuss feststellt, wel- „chen der Ertrag über die Selbstkosten hinaus gibt.“

De inconsequentie is hier evident.

Waarom zal b.v. de opbrengst wel bepalen hetgeen men voor het „Landbesitz“ betaalt en waarom niet hetgeen men voor het loon betaalt? Omdat het loon een gegeven prijs voorstelt en de grondprijs niet evenzeer door de marktpositie gegeven is? Niemand die het gelooft!

Zou het niet ook mogelijk zijn, dat een warenhuisdirectie, die een voor een bepaalde conjunctuur te hooge „site rent“ moet betalen, compensatie zoekt en ook vindt in loonsverlaging?

Het lijkt mij, dat hier het wezen van de prijsvorming en van de kostencalculatie ten eenemale is miskend.

Grondrente en loon en alle kosten worden volgens volkomen dezelfde principes „verbijzonderd“.

In dit citaat staan nog meer onjuistheden. Wij willen het hier bij laten en in een volgend artikel de bedrijfseconomische literatuur op deze punten onderzoeken.

S. KLEEREKOPER

EFFICIËNTIE

Red.: R. W. STARREVELD

(Bijdragen en mededeelingen zende men aan den Secretaris der Redactie)

Machinale Boekhouding (vervolg)

Het vorige artikel over dit onderwerp (April 1935) handelde over de techniek van het opbouwen der grootboekcijfers en over de consequenties, welke het gebruik van machinale hulpmiddelen voor dit onderdeel van de administratie meebrengt. Meer in het bijzonder werd daarbij gesproken over de journalisatie met behulp van meer-telwerk machines.

Thans willen wij het journalisatie met behulp van één-telwerk machines aan een nadere beschouwing onderwerpen. Daarbij zullen wij ons beperken tot die gevallen, waar men de journalisatie regelrecht vanaf de oorspronkelijke stukken of eerste aantekeningen verricht.

JOURNALISERING MET BEHULP VAN EEN-TELWERKMACHINES.

De techniek van het journalisatie met behulp van één-telwerk machines wordt in hoofdzaak beheerscht door de omstandigheid, dat men met één-telwerk machines in het algemeen slechts één cijferreeks tegelijk kan totaliseren. ¹⁾ Posten behoorende tot verschillende rubrieken kunnen daardoor niet gelijktijdig gerecapituleerd worden, doch moeten groep voor groep afzonderlijk behandeld worden.

Het bijeenbrengen van de posten behoorende tot eenzelfde rubriek kan daarbij in principe op drieërlei wijze verkregen worden:

- a. door voorsortering,
- b. door selectie,
- c. door toepassing van het peg-board systeem.

¹⁾ Bij machines met groote telcapaciteit kan men door splitsing van het toetsenbord meerdere cijferreeksen gelijktijdig totaliseren, waardoor practisch het effect van een meer-telwerk machine wordt verkregen. Op deze mogelijkheid wordt hier daarom niet verder ingegaan.

ad. a. Voorsortering.

Voorsortering is slechts mogelijk, indien en voorzover iedere boekingspost op een afzonderlijk los stuk staat. Deze stukken legt men vooraf in volgorde der rubrieken. Daarna kan rubriek voor rubriek gerecapituleerd worden. Het journalisatie valt hierbij dus in twee zeer eenvoudige bewerkingen uiteen, sorteren en optellen, die beide met eenvoudige hulpmiddelen snel en efficiënt kunnen geschieden. Behalve haar eenvoud heeft deze methode het voordeel van een groote soepelheid. Het aantal rubrieken kan practisch onbeperkt groot zijn. Daarbij doet het er weinig toe of de rubrieken veel of weinig voorkomen. Ook bij de meest uitgebreide en gedetailleerde rubricering blijft de werkwijze eenvoudig.

De beperking van deze methode ligt in het „indien en voorzover iedere boekingspost op een afzonderlijk los stuk staat“. Zij is daardoor niet zonder meer algemeen toepasbaar. Voor de meeste boekingen zijn weliswaar losse bescheiden aanwezig. Deze bescheiden geven echter niet zelden aanleiding tot meerdere debet- en/of credit-boekingen. Toch kan men vaak nog op eenvoudige wijze voor iedere boeking een afzonderlijk los stuk krijgen b.v. door het desbetreffende stuk met meerdere copieën te vervaardigen of door één van de copieën in strooken te snijden. Ook kan men soms het voorkomen van meerdere posten op eenzelfde boekingsstuk opzettelijk vermijden door dergelijke posten te verdeelen over meerdere stukken (b.v. door voor goederen, die op verschillende grootboekhoofden verantwoord worden, afzonderlijke facturen uit te schrijven).

Elk van deze methoden heeft echter zekere beperkingen en kan daardoor slechts in bepaalde gevallen rationeel toegepast worden. Indien men de sorteerbare stukken niet als bijproduct van eenige uit anderen hoofde noodzakelijke handeling verkrijgt en men ze in een afzonderlijke bewerking moet vervaardigen, wordt in het algemeen reeds vrij spoedig het punt bereikt, waarop de kosten, gemaakt voor het verkrijgen van deze stukken, het door de voorsortering te verkrijgen voordeel overtreffen. Dit geldt tot op zekere hoogte ook voor het ponskaartsysteem. De ponskaarten worden echter niet uitsluitend met het oog op het sorteren vervaardigd, doch ook voor het in werking stellen van de tabelleermachine, zoodat de kosten voor het vervaardigen van de ponskaarten over meerdere hoofden verdeeld moeten worden.

ad. b. Selectiemethode.

Bij de selectiemethode loopt men voor iedere rubriek eenmaal alle boekingsposten door, om de tot die rubriek behorende posten op te sporen en te recapituleeren. Het telkens opnieuw doorloopen van alle boekingsstukken vraagt in het algemeen belangrijk meer tijd, dan het eenmaal voorsorteren, zoodat dat met losse stukken mogelijk is. Naarmate er echter meer te recapituleeren posten op eenzelfde blad vereenigd zijn, wordt de snelheid van het selecteren grooter. Bij het recapituleeren van doelmatig ingedeelde staten (zie b.v. fig. 1, voorkomende in het vorige artikel) kan het tijdverlies, dat ontstaat door het meerdere malen doorloopen der posten, zelfs vrijwel tot nul gereduceerd worden.

Het minst snel gaat het selecteren uit losse stukken met een gering aantal verschillende posten op ieder stuk, daar men ieder stuk zooveel malen moet aankijken en omslaan als er soorten posten zijn. Eenige verbetering kan soms in dergelijke gevallen worden verkregen door toepassing van de z.g. uitputtingsmethode (exhaustmethod). Bij deze methode, die een combinatie van de methoden a. en b. is, sorteert men ieder stuk eerst naar het laagste rekeningnummer, dat op dat stuk voorkomt. Na recapitulatie van de posten, behoorende tot de eerste rubriek, sorteert men de vrijgekomen stukken op het naast hoogere rekeningnummer, dat op het desbetreffende stuk voor-

REKENINGHOOFD NO	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	TOTAAL
1	271.50																	1085.78
2		70.43	456.10	286.18	247.51													410.77
3			54.16	485.92														942.65
4	343.40		365.78		45.-	148.64												456.73
5		123.68				334.75												902.82
6		295.11	446.82															1013.30
7				84.38	71.06													741.93
8	268.20	64.69	56.13															155.44
9	312.15			136.53														462.67
10		674.04	145.87		123.64													493.51
11	63.40	33.75	32.85															943.55
12		11.76	143.72															494.86
13				73.64	44.85	364.86												475.20
14	92.60		91.45															67.44
15			934.74	145.62														1041.50
16	133.90	426.88																1359.26
17					475.14	744.32												145.-
TOTAAL	1485.15	1700.34	2727.62	1212.27	1007.20	2523.67	1678.17											475.14

AFB. 1

TOTAAL

REK NO 1	REK NO 2	REK NO 3	REK NO 4	REK NO 5	TOTAAL
155.70		133.20	12.10		301.-
28.10	198.12			47.-	273.22
		658.32	32.75	265.24	956.36
274.-	12.37		135.01		421.38
	312.09	36.23		144.-	492.32
16.-			29.91		45.91
	255.12	233.89			489.01
156.33			28.76	412.31	597.40
34.37		91.37		16.46	142.20
664.50	777.70	1153.01	238.53	885.06	3718.80

AFB. 2

OVERZICHT DER VERSCHILLENDE MACHINALE JOURNALISEERINGSMETHODEN.

Methode	Volgorde bij rangschikking naar snelheid (grootste snelheid eerst)	Volgorde bij rangschikking naar machinekosten (laagste kosten eerst)	Voorwaarde voor toepassing	Beperkingen		Gunstige omstandigheden voor toepassing
				Max. aantal rubrieken	Andere beperkingen	
Peg-board	1	1 (= 2)	Boekingsstukken met speciale indeeling	20 à 40 per blad	—	Ieder stuk bevat een groot aantal te recapituleeren bedragen.
Gesplitst toetsenbord	2	5	—	2 à 4	—	—
Batterij van meerdere niet schrijvende telmachines	3	6	—	6 à 10	Geen vastlegging der samenstellende posten	Groot aantal te verwerken posten.
Meer-telwerk-machines toegepast op niet tabellarische staten	4	7 (= 8)	—	10 à 20 enkele keer 40 Adselector 100 Campos 1000	Minder overzichtelijke vastlegging der samenstellende posten	Groot aantal te verwerken posten.
Voorsorteren	5	2 (= 1)	Losse stukken met één post per stuk	onbeperkt	—	Losse stukken zijn reeds aanwezig of kunnen op eenvoudige wijze als bijproduct van eenige andere bewerkingen verkregen worden.
Meer-telwerk-machines toegepast op tabellarische staten	6	8 (= 7)	—	20 a 30	—	Bij iedere boeking zijn steeds een groot aantal rubrieken betrokken.
Uitputtingsmethode (verkort selecteren)	7	3	Losse stukken met meerdere posten per stuk	onbeperkt	—	Gering aantal verschillende posten per boekingsstuk.
Selectiemethode ...	8	4	—	onbeperkt	—	De staten, waarop de te rubriceren bedragen voorkomen, zijn overzichtelijk ingedeeld. Ieder blad bevat een groot aantal posten.

komt. Daarna recapituleert men de posten voor de volgende rekening enz. Zoodra op een stuk geen hooger rekeningnummer meer voorkomt, wordt het afgelegd.

Een geroutineerde en accurate kracht kan op deze wijze vrij behoorlijke resultaten verkrijgen. Het aantal handelingen, dat verricht moet worden, is in ieder geval belangrijk minder dan bij de methode van het onverkort selecteeren.

ad. c. Peg-board-methode.

Bij toepassing van de peg-board-methode zijn de stukken, waarvan de te recapituleeren cijfers moeten worden overgenomen (b.v. facturen) zoodanig ingericht, dat, door de stukken dakpansgewijze over elkaar te leggen, de posten, welke tot eenzelfde rubriek behoren, recht onder of naast elkaar komen te staan. De hoofden der rubrieken zijn daartoe op de stukken langs één der randen voorgedrukt. Achter of onder de desbetreffende hoofden worden de te recapituleeren bedragen ingevuld.

De sorteering der bedragen vindt daardoor automatisch reeds bij de invulling der basisbescheiden plaats. Nadat men de formulieren dakpansgewijze over elkaar gelegd heeft, behoeft men de bedragen slechts regel voor regel (afb. 1) of kolom voor kolom (afb. 2) op te tellen om de rubriektotalen te verkrijgen.

Deze methode kan uiteraard slechts in bepaalde gevallen toegepast worden. Zij is dan echter in den regel zeer efficiënt, daar men regelrecht vanaf de oorspronkelijke stukken zonder overschrijven, sorteeren, selecteeren of gebruik van meerdere telwerken direct de totalen per rekeninghoofd verkrijgt. Voorwaarde voor een efficiënte toepassing is echter, dat op ieder stuk minstens vier à zes bedragen voorkomen, daar anders de tijd, benodigd voor het dakpansgewijze rangschikken, niet goed gemaakt wordt. Verder mag de oorspronkelijke functie der stukken niet onder de gewijzigde indeeling lijden.

Uit het hierboven besprokene en het in het vorige artikel behandelde blijkt, dat het opbouwen der grootboekcijfers op zeer uiteenlopende wijze kan geschieden. De verschillende methoden kunnen bovendien nog op meerdere manieren gecombineerd voorkomen. Al naar gelang van den aard en den omvang van de administratie zal men nu eens het eene, dan weer het andere systeem toepassen. In elk individueel geval zal men daarom zorgvuldig alle in aanmerking komende mogelijkheden moeten onderzoeken en zoo noodig aan de hand van nauwkeurige calculaties zijn keuze moeten bepalen. De belangrijkste overwegingen, die ten aanzien van de verschillende systemen gelden en in het voorafgaande meer uitvoerig werden besproken, zijn vastgesteld in nevenstaand overzicht.

R. W. S.

HET VERSLAG DER VERZEKERINGSKAMER OVER 1934

Het medio December 1935 verschenen verslag der Verzekeringkamer over 1934, gericht aan Hare Majesteit de Koningin, is wederom een lijvig boekdeel geworden van 190 bladzijden klein folio-formaat.

Met alle waardeering voor de samenstelling van dit interessante en leerrijke verslag, handhaven wij onze, bij een bespreking van het vorige verslag naar voren gebrachte desiderata, n.l. dat het verslag der V.K. zeer in waarde zou stijgen, indien het in meer compacte vorm vroeger zou verschijnen.

Wij stellen ons voor uit het verslag over 1934 slechts enkele punten, die den accountant het meest interesseeren, naar voren te brengen en er enkele opmerkingen aan vast te knopen.

Invloed van de wereldcrisis op het levensverzekeringsbedrijf.

Evenals in vorige jaren, is ook thans wederom onderzocht, in hoeverre de groote wijzigingen en verschuivingen, die op eco-

nomisch en financieel gebied zijn ingetreden en nog voortdurend plaats vinden, van invloed zijn geweest op het levensverzekeringbedrijf. In haar jaarverslag over 1933 kwam de V. K. tot de conclusie, dat er kenteekenen aanwijsbaar waren, die wezen op eene kentering ten goede. Het levensverzekeringbedrijf had in de verstreken crisisjaren eene groote elasticiteit vertoond, doch verdere aanpassing zou ook voor dit bedrijf nog aan de orde van den dag blijven. In het jaarverslag over 1934 wordt geconstateerd, dat deze visie juist is geweest.

Zoo is b.v. de sterke stijging der rente-verzekering in 1934 voor een groot deel een gevolg der crisis. Deze heeft er o.a. toe geleid, dat een deel van het publiek zich wil onttrekken aan de voortdurende telcursstellingen met beleggingen, terwijl ook de dalende rentevoet van de beleggingen ongetwijfeld van invloed op de productie van rente-verzekering is geweest.

De sterke daling der inkomens is oorzaak eener verdere stijging van het *abnormale verval*, d.w.z. het verval om andere redenen dan overlijden en normalen afloop der verzekering. Dit verval, dat van bijna even groot belang is als de productie van nieuwe verzekeringen, bedroeg in miljoenen gulden in 1934: 322 tegen 295 in 1933.

De voornaamste oorzaak van verval is *wanbetaling der premie*, vooral onder de jonge verzekeringen. Op basis der productie van de laatste 2 jaren, d.i. dus van het boekjaar en het hieraan voorafgaande jaar, bedroegen de vervalpercentages door wanbetaling:

	1933	1934
Kapitaalverzekering	12.6 %	12.5 %
Volksverzekering	24.7 %	27.6 %

De Verzekeringkamer bepaalt er zich toe het verval in cijfers, ook naar de oorzaken (wijziging, afkoop en wanbetaling), te illustreeren, maar overigens beperkt zij haar oordeel omtrent deze cardinale kwestie tot de nuchtere opmerking: *Tot nu toe staat tegenover het verhoogde verval nog steeds een stijgende productie.*

De gemiddelde rente van beleggingen bedroeg in 1934 4.77 %, tegen in 1925 5.42 %, zoodat de teruggang in het laatste decennium heeft bedragen 0.65 %. Toch blijft de marge tusschen de gemiddeld gekweekte rente en die, welke als grondslag voor de berekening der wiskundige reserve dient (voor het meerendeel 4 %), nog ruim voldoende. De dalende rente doet echter de winstmarge slinken.

Het tweede hoofdstuk van het verslag behelst een groot aantal *statistische gegevens* omtrent de levens-volksverzekeringen spaarkasbedrijven, ontleend aan de door de ondernemingen ingediende *staten*. Deze gegevens zijn verzameld voor iedere onderneming afzonderlijk en veelal voor drie opvolgende jaren, bedrijfsgewijs gegroepeerd. Hoewel zulk een samenvatting eigenaardige bezwaren heeft, omdat het maatschappijen betreft van somtijds zeer uiteenlopend karakter, geeft zij toch gelegenheid om na te gaan, in welke *richting* het bedrijf zich ontwikkelt. De gegroepeerde gegevens bevestigen o.a. opnieuw het reeds eerder geconstateerde feit, dat de volksverzekering op de crisis geheel anders reageert dan de kapitaal- en renteverzekeringen.

In dit hoofdstuk zijn ook de balansfactoren gecombineerd en toegelicht van 62 Nederlandse levens- en volksverzekering-maatschappijen. Door hergroepering der cijfers zijn de onderstaande verzamelbalansen samengesteld, waarbij de factor der loopende rente van beleggingen, die de V.K. onder beleggingen heeft opgenomen, overgebracht werd naar de groep „andere activa”. De loopende rente zal uiteraard niet geheel voor beleggingen worden gebezigd. In ieder geval behoort zij o.i. niet onder de beleggingen te worden opgenomen, zoolang zij niet inderdaad in den een of anderen vorm belegging heeft gevonden.